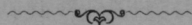

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. II.

V Ljubljani, 1. junija 1885. l.

XXV. leto.

Pomên učiteljevega delovanja z národno-gospodarstvenega stališča.

(Fr. Gabršek.)

Gledé národnega gospodarstva so se novejši národní ekonomí vsaj v tem zjedínili, da so vsi opravi, kateri v obče koristijo vnanjemu imetku národa, tudi v národno-gospodarstvenem obziru produktivni. Tem opravi se prišteva tudi vrsta osebnih poslov in torej tudi delovanje národnih učiteljev. Da ima vse tako delovanje produktiven značaj, priznано je dandanes do cela. Vsaj pa temu tudi ne more biti drugače. Vse národno gospodarstvo ravna se po razboritosti duha; le-ta pa se v prvi vrsti pojavlja v obliki osebnega, torej umstvenega delovanja. Zató ne bi bilo prav, ko bi produktivno imenovali le ono delavnost, katera bi neposrednje vzmnoževala zaloge zlata in srebra. Pa tudi kolikost surovine same nam ne more biti merilo produktivnosti kacega dela. Ko bi mislili, da delo plemenitih in izobraženih ljudi kar nič ne proizvaja onega, za kar bi se mogla pozneje omisliti ali kupiti jednaka kolikost blagá, tedaj bi užé v naprej zanikavali produktiven značaj duševnega napora. A zgodovina učí, da čím večja je omika, tem bolj priznava in čísla se delo, t. j. národno gospodarstvo. S tem dokazana je tudi potreba ljudske omike sploh, zlasti pa one nižjih stanov. Res, da se ne more in ne sme zdanje stanje národove omike pripisovati izključno le vplivu učiteljskega delovanja, kajti na pridobitvi te omike delovalo je mnogo činiteljev; a glavni delež pri rešitvi kulturne naloge ima ipak le učiteljstvo in po njem ljudska šola, katera si prizadeva, da se že pridobljena dušna glavica pomnožuje, obrestinosno nalaga in v razne žile in žilice ljudskega življenja pretaka.

Da bodemo ta pómen učiteljskega dela lažje umeli, treba nam pred vsem označiti vpliv ljudske omike, kot smotra učiteljevega delovanja. Na to omiko se oslanjati veselje do dela in delavna moč.

Zgodovina vseh národov nam priča, da se je delo s prva malo číslalo, in da se prosti možje s prva niso dosta ž njim pečali, kajti smatrali so je kot nečastno; še le pozneje povzdignilo se je ono v potreben pridevek moške dostojnosti. To izpremenó proizvodila je večja duševna omika národov. S to omiko pomnoževalo se je delo ter budilo veselje do njega. Taka cenitev dela izpodbuja nas k večji vztrajnosti in marljivosti; pridobivanje blaga, namreč delo in kapital pa rodí ono nezavisnost in samostalnost, ki ste podloga pravi človeški sreči. Zato obsoja že zdravo ljudsko mnenje vsako brezposelno pohajkovanje kot izraz pomanjkanja omike. Da se je veselje do dela sploh povejšalo,

provzročila je torej večja ljudska omika; ona vtisnila je delu pečat plemenitosti in dostojanstva. Človek, dospevši v dōbo, ko se čuti sposobnega za delo, vidi neko spoštovanje do dela, ono pokaže se mu v posebnem svitu, v katerem se leskeče sicer napor in trud, a tudi neko notranje zadovoljstvo nad dovršenim delom, — in prvi korak do delavnega in umnega človeka je storjen. Sicer raste veselje do dela v tem večji meri, čim bolj smo prepričani, da nam bode mogoče sad svoje pridnosti varno in brezskrbno uživati. To se dá doseči z večjo zakonitostjo, poštenostjo in s čutom za občni blagor. Ravno na te pogoje prave sreče pa vpliva večja ljudska omika v prvi vrsti. Omikani národi urejajo si pravne, ustavne in državne razmere po merilu svoje omike; celó ustavno življenje ni torej drugega nego plod razboritosti kacega národa. Kdor se čuti v svojem delovanju popolnem varnega, ta bode v svoji podvzemljivosti šel dalje, nego oni, kateri je navezan v svojem delovanju na otesnjujoče obzire.

S tako svobodo delovanja raste torej veselje do dela, razširjuje se podvzemljivost, in kjer je vse to podloga večji blaginji, zato treba to veselje že v nežni mladosti krepko gojiti in otrokom predočevati delo v vsej blagosti in imenitnosti.

Le tedaj bode imelo delo dovoljen uspeh, ako se ga lotimo s pravim, nekaljenim veseljem, ako smo že v naprej pripravljeni, vse svoje moči posvetiti izvršitvi započete podvzetja. Tako oduševljenje izpodbuja nas potem, da pri delu stanovitno vztrajamo, in da nas ne oplašé težkobe, katerih je polno vsako opravilo. Brez vztrajnosti ni nikjer pravega uspeha, niti pri duševnem, še manje pa pri telesnem naporu. Svستی si srečnega izida, bomo pa tem bolj premagali vse težave, s čim večjim veseljem se bomo lotili dela.

Tako veselje budí pa tudi večjo delavno moč, zavisno od večje omike. To moč deliti nam je v telesno in duševno. Telesne moči si res da ne more človek vselej in povsod v oni meri prisvojiti, da bi mogel že vsled te vsa težka dela opravljati. A taka moč tudi ni vselej izvor večje omike; v tem obziru je priroda često zeló skopa. Vender se ne dá tajiti, da bi telovadba ne pospeševala tudi telesne moči. Večjega pomena za národno gospodarstvo pa je vsekako ona delavna moč, katera izvira iz sposobnosti do dela sploh; ker pa se ta moč oslanja na veselje do dela, zato je očitno, da hoditi sposobnost do dela in ljudska omika isto pot, in da druga brez druge izhajati ne more. Tega nas prepriča vsakdanje življenje. Ne gledé na večje iznajdbe, pogledjmo le navadne reči, katere izdelujejo naše roke, in videli bomo, da jih umstveno izobražen delavec prej in lažje izgotovi in lažje spečá, nego manj izobražen. Na drugi strani pa zopet vidimo, da nam pri uporabi prirodnih sil ljudska omika in ž njo ljudska šola vsaj toliko pripomore, da nam podá poleg potrebnega znanja za poznejše življenje tudi veselje do marljivega, trudapolnega iskanja. In kaj bi bilo s tako važnimi razmotrivanji prosvetlenih duhov, ko bi národ ne bil že toliko razvit, da bi mogel razumno slediti vzletu duha. Zato pa je namen ljudske šole, da pomaga ljudstvu k tej zrelosti in da gladi pot napredku v vedi in umetnosti, v trgovini in obrtniji.

Mnogo je ljudska šola v tej zadevi že storila in jako vesel uspeh more že zabeležiti. Glavno delo pa je še čaka. Podloga njenega delovanja tiči v tem, da napeljuje otroke k redu, previdnosti in k premagovanju samega sebe. In ako ljudska šola v resnici gojí in izobražuje ta tri svojstva, tedaj se mora že iz navedenih razlogov tudi učiteljstvu priznavati delovanje v gospodarstvenem smislu. Brez teh svojstev ni moči povzdigniti veselja do dela in pri delu one vrline, katera omogoči ljudsko blaginjo. Vsaj potrebuje že priprost rokodelec neke rednosti in pravilnosti, če hoče kak dovoljen uspeh doseči. Važna je pa tudi ona previdnost, katera osposobi delavca, da hitro pregleda in razsodi vse razmere in vse korake, kateri mu pomagajo množiti gmotno in duševno glav-

nico. In kako naj bi si opomogli posamezniki in národi brez premagovanja in zatajevanja samega sebe in brez one samodoločbe, katera se pojavlja v uživanji in v lagotnem življenji!

Ako pa teži učitelj z vzgojevanjem redovitosti na izboljšanje národne blaginje, tedaj razumemo pod tem pojmom vse one kreposti, katere zavisé od večje ali manjše redovitosti, kot snažnost, točnost, natančnost, pravilnost i. t. d.

Vzgoja reda in zatajevanja samega sebe je važen del vzgojnega delovanja učiteljevega. Zanemarjanje le-teh rodí v otroku zanemarjenost v njegovih opravilih, s tem pa oslabljenje veselja in vzmožnosti do dela. Učitelju se je pri taki vzgoji boriti z nemalimi napakami otrok, katere se le prerade znova povračajo, če prav jih je že večkrat odpraviti skušal. Kakoršni pa postanejo otroci v šolski dóbi, takšni bodo tudi pozneje, kajti slabe navade se kaj nerade popravijo v poznejšem življenji.

Iste važnosti kot red, je tudi previdnost, torej sposobnost, da se v vsakem slučaju ob pravem času prava pot izvoli. Res, da se ta lastnost ne more v šoli popolnem priučiti, ker v to je šolska dóba prekratka ter ponuja premalo prilik za takovo vzgōjevanje. A previdnost zavisí v prvi vrsti od neke duševne jasnosti, katere ne motijo postranske slučajnosti. To duševno samostojnost pa skuša ravno današnja šola doseči, zato ona v veliki meri vpliva na pravo razboritost tudi v gospodarstvenem obziru. Današnja šola meri pred vsem na mišljenje, na samosvoje izvajanje in utrjevanje vseh onih pogojev, ki mogó blagostanje vzmnoževati in okrepčevati.

Tudi premagovanje samega sebe treba že v otrocih s krepko roko krepiti in voditi, kajti pomanjkanje te kreposti obseza celo vrsto napak, katere, vzrastle, mogó ovirati uspešno napredovanje na gospodarskem polji. Pred vsem nam je tù omeniti čutnega uživanja in lenobe. Koliko truda stane učitelja, predno se mu posreči te napake odpraviti ali vsaj popraviti. Vedno znova se povračajo in skušajo nove korenine pognati.

Neprestano se je torej učitelju truditi, da z versko-nravnim oživljanjem pravnega in častnega čuta v otročji duši pridobí zmago resnici in pravici, da je otrok v stanu sam sebe določevati in vzgojevati. Tako delovanje koristi nedvomno občnemu blagostanju ljudstva, in torej je tudi učiteljevo delovanje koristen posel pri izboljševanju ljudskih potreb gledé vnvanjega bogastva.

Takovo delovanje národne šole bode moralo zavzemati prvo mesto na polji gospodarstvenih in sploh socijalnih reform. Kaj pomaga, zdraviti in celiti vnvanje rane bolnemu telesu, ako pa je bolezen ukoreninjena v notranjosti bitja samega. Takovo telo je tudi národ. Notranjost njegova dá se le ozdraviti z onimi sredstvi, katera sežejo v bistvo človeškega bitja, v dušo. Ako pa ponuja ljudska šola precej takih sredstev, kakor smo ravno kar slišali, tedaj je dana potreba, današnjo šolo smatrati za reformatorično, učiteljsko delovanje pa za proizvodno tudi z národno-gospodarstvenega stališča.

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Luka Dolinar r. v Loki 14. okt. 1794, mašnik l. 1818, služil v Radoljici, pri sv. Petru v Ljubljani, na Jančem in v Šmartinu v Spodnjem Tuhinju, u. ondi v pokoju 24. avg. 1863. — Pisati in popevati jel je javno, kedar je priobčil

1) Pesem od Svetiga leta 1826, zložil Luka Dolinar, s. l. 8. $\frac{1}{2}$ p. — „Dolinar hat auch die Jubiläums-Bulle ins Krainische übersetzt (Šaf. 82).“

2) Pesme v' Nedele celiga leta, zložil L. D. V Lublani natis. J. Sassenberg 1829. 8. 184. — „Auf Sprachcorrectheit wurde darin kein grosser Fleiss verwendet (Šaf. 82).“

3) Pesme v' Godove in Praznike celiga leta. Zl. L. D. V Ljublani, nat. J. Blaznik, na prodaj per J. Klemenzu, bukvozeu. 1833. 8°. VI. 250. II. nat. 1862. — Znamenit je predgovor o petji v starem in novem zakonu. Na razgled bodi:

„Pred tremi letmi sim vam, ljubi pevci in pevke podal nedelske pesme vzete iz Vangelja vsake nedele med letam, z' tim serčnim željam, de bi se vernih serca bolj od posvetniga odtergale, se na perutih petja k svojimu Stvarniku povzdigvale, per plemenu svete ljubezni in božjiga spoznanja vnele; de bi božja služba z veči gorečnostjo obhajana, in tako čast našiga Boga in Gospoda Jezusa Kristusa povikšana bla. Iz ravno tega svetiga namena vam zdej podam pesme v godove in praznike celiga leta, katere sim tudi, kakor nedelske, z cerkvenim molitvam previdil. Tudi sim preskerbel viže, kakor per nedelskih pesmih, po katerih se imajo te pesme peti, in tako za potrebe bravcov, pevcev in poslušavcov po svoji moči vse sturil. Petje ni samo dar božji, razloženo od govorenja, ampak ima v sebi večji in žlahtniši moč, kakor vsa zgovernost. Petje namreč vtolaži serca itd. itd. — Pojte torej, prelubi pevci in pevke svete pesme; verzite od sebe tiste posvetne popevke, z katerim vrage kličete, angela varha odganjate, dušo ranite, vest obtežate; pojte jih sami sebi ali drugim; doma ali na delu, v delovnikih in praznikih, de bote deležni duhovniga dobička . . . S. Pavel nas k petju lepo opominja, rekoč: Govorite med saboj z' Psalmi, z hvalnimi pesmi in duhovnim petjam, pojte in prepevajte Gospoda v svojih sercih. Dajte hvalo vselej Bogu in Očetu za vse v imenu Gospoda našiga Jezusa Kristusa. Eph. V. Kar pa ne bodete mogli razuméti, vprašajte svojih duhovnih pastirjov, kateri vam bodo radi razložili, in spomnite se mene v svojih molitvah.“ Na Jančim na sv. Miklavža dan 1831.

4) Izidor, brumni kmet. Bukvice ljubim kmetam podeljene. Iz nemškiga predstavil L. D. V Ljubljani. Blaznik. Klemenž. 1835. 8°. VIII. 72. — Za predgovorom je naslednji „Perstavik predstavljavca: Te bukvice od Izidorja kmeta, ktere sim od prijazne roke na pósito dobil, so se mi tolikanj perlegle, de nisim sterpel, de bi jih ne bil predstavil. Iz njih pihlja zares dober in brumen duh, kteriga bi imeli vsi kristjani imeti, ga ohraniti in iz njega živeti; kteriga je pak začelo zlo zmanjkovati. De bi ga vsaj eno koliko in v nekterih sercih obudil, je bil moj dober namen per predstavljanju. Upam, de bom z tem majhnim delam nekterimu službo in veselje storil.“

5) Pesme od Farnih Pomočnikov ali Patronov v Ljubljanski škofiji. Zložil L. Dolinar. V Ljubljani, Blaznik, 1839. 8. VI. 307. Od str. 286 — 307 so: Še nekatere svete Pesme na pr. Od Imena Jezusa, od Jez. pet ran, od sedem žalosti Matere božje, od sv. križa itd. — Vvod glasí se na pr.:

Po Janškimu témenu sedam,	O vé vse svetost' prebivalša	De bodem prav mogel zapeti
Napenjam temotne oči;	Od nas zaželene cerkvé!	Zaslúženo hvalo in čast;
Z veseljem po svetu pogledam,	Vsih žalostnih serc zahajalša!	Po vašimu zgledu živeti,
In vidim veliko reči:	Vi mikate moje sercé . . .	Doseči perpravljeno slast.
Obrašene hribe 'n doline,	Marija! ti v časti presveti	Deb' tudi kristjani zbudili
Dereče in bistre vodé;	Besednica moja 'n Gospá!	Se k andohti, varvan' od vas;
Po mejah gorá visočine,	Te prosim, to hvalo sprejeti,	Po vaših stopinjah hodili,
K' iz zemlje mogočno kupé;	Če tudi le malo veljá.	De mine ta delavni čas.
Razgernjene polja in loke,	O lubi Svetniki 'n Svetnice!	To moje zanikerno delo
In mesta in terge 'n vasi;	Že spravljeni v vmirjeni hram!	Sprejmite v pobožnosti dar;
Negmahne redivne potoke,	Per tronu Marije Divice,	Kar manjka, sturite vi celo,
Perpravo potrebnih jedí.	Veseli na vekomej tam.	Perpravno za božji altar.
Na vse te reči se ozéra	Vi v cerkvah na kranjskim češeni,	Poprašan za svoje plačilo,
Omamljeno moje okó;	In klicani nam na pomoč;	Prelubi, vas prosim lepo,
Al nekaj ga moti, spodvera,	Zvestó razsvetlite vi meni	Sprosite mi večno vračilo,
In na-se ga vleče tako.	Duhovno to temo in noč,	Sprosite mi sveto nebo.

6) Perstavik. Pesme od Svetnikov in od Svetnic, v' Ljubljanski škofiji samo v podružnicah češenih. Zl. L. D. V Ljubljani. Blaznik. 1841. 8. 109. Zadnji je naslov:

Pevca dar.

O Gospá nebeška! varh življenja!

Moje drugo upanje češeno!

Kar sim sam, kar imam premoženja,

Tebi je od zdaj perporočeno . . .

Naj ti drugi v darvo pernesejo

Kaj od svoje bogatije, kar je,

Naj ovac na trume perženejo,

Naj ti zidajo cerkve 'n altarje:

Jest pa sam ponižno k tebi pridem,

Tebi, o Marija, se darujem,

Oh, od tebe, Matí, več ne uidem,

Z tiho prošnjo v sercu k teb' zdihujem.

Kedar so izhajati jele Novice, pošiljal je vanje sim ter tje kaka sporočila celo do l. 1860 (p. Kukovica vremenski prerok); glasil se je po pesmicah v Drobntincah l. 1848—1857 (p. Sveta vojska; Od zvonov na Češnicah s pridigo vred; Drobna ptičica itd.); marljivo pa v Zg. Danici na pr. l. 1850 št. 8 v pesmi: Čast, komur gre čast — duhovnikom, ki so se žrtvovali v boju za vero, o kužni bolezni (Raskleni mi žalostne spune, — Razjasni mi temno oko, — De sežem še enkrat med strune, — 'No pesmico peti sladko itd.); št. 40: Dr. Ignacju Knobleherju (Ne morem nehati, — Serce ne pusti — Ti hvale kaj dati — Iz majhne moči . . . Naj b' ljubi Te Kranjci — V spominu imeli, — In vsi Afrikanci — Za Tebe goreli). L. 1851 po spiskih: „Kdor altarju služi, bo tudi od altarja živel; Svèt za napravo ljudskih šol — s šolskimi brati — po Kranjskim; Svete Cerkve zaničevavam“ in št. 32 po pesmi: Labudnica:

1. Navdahnjen od Svoje,

Ki ga veseli,

Si sledenj kaj poje,

Kar serce želi:

Popovic od vinca,

Od vojske žolnir,

Od nekaj pa Minca,

Mladenič, pastir.

2. Zakaj bi od Svoje,

Nje same vesel,

Med zvodene roje

Jest enkrat ne pel?

Recite vsi drugi,

Kar kolj se vam zdi,

Per nji se mi, slugi,

Nar bolji godí . . .

12. O kakšino njeno

Je lepo ime?

Perserčno ognjeno,

S spomina ne gre;

Je Cerkev nam dana,

Nje mila oblast,

Katolška imen'vana,

Edina za čast.

Sam pevec in pesnik je v Danici l. 1852 priobčil: Perlog k slovenski pesmarici, kjer piše na pr.: „Leto je že preteklo, kar sim jed k ognju perstavil, de bi jo dobro skuhano častitim bravcam „Zgodnje Danice“ dal pokusiti: pa se ni dala zadosti skuhati, ker mi derv permanjkuje. Morebiti se bo komu zdela še terda ali pa neješ; naj jo pa sam še pokuha in potlej nam da pokusiti. Čakal sim dolgo v upanji, de bo kdo še kaj jedí slovenske pesmarice dal zavžiti, to je, zavoljo nabére slovenskih pesem in jim permerjenih napevov za potrebe katoljske cerkve po Slovenskim; pa se za g. Adamičam nihče ni dal slišati. Mnogi so nam mnogo od nje povedali, kar je po večim dobro povedano; vsiga pa po mojih mislih niso prevdarili, kar je k temu potreba. — Vi, ljubi bravci! me bote naglo poprašali: Kaj pa še ti veš nam povedati v zadevi slovenske pesmarice? Odgovorim hitro in naravnost: Ni zadosti, de je v slovenski abecedi pisana, po gramatikalnih vodilnicah uterjena, ampak mora tudi imeti: 1) slovensko pevsko mero z enakimi stópi; 2) slovenske odrezke (odstavke); 3) slovenskiga pesniškiga duha; 4) pobožniga ali cerkveniga duha; in 5) slovenske napeve . . . Večidel še dišé naše pesmi po nemšini, kar čuda ni, ker pesniki so živeli med Nemci ali per Nemcih, so se od mladiga nemšine učili, jo brali, govorili, njih prozodijo v sé jemali, toraj tudi po nemško mislili, govorili, pisali in peli. Zanaprej bo že kaj drugač, ker se mladenči po Slovenskim po šolah tudi slovenšine učé,

se bo že kaj slovenski pesniški duh zbudil.“ — Spregovorivši potem o vsakteri točki kratko a krepko posebej (št. 16. 17) pravi vmes: „Tukej je prilika od vjéma (Reim) govoriti, našim razvajenim ušesam prijetniga, petju ne prav potrebniga, nekoliko škodljiviga, ki je možki in ženski. Vonder pa pesmi brez vjema niso kaj všeč; pa tudi ravno-jém (asonanca) za ljubo vzamejo;... res pak je tudi, de iskanje vjéma mnogo¹ at veliko božjiga duha odnese; zato niso hvale vredni, ki ga močno tirjajo ali neradi pogrešajo, ali pa pesniki, ki lepo govorjenje njemu darujejo, kakor: ‚dal življenje de je nam‘, namesti: de je nam življenje dal“ itd. . . — „Naša ljuba Mati katoliška Cerkev ni prevzetna, se ne lišpa, ne skazuje, ampak je pošteno-lepa, modra; nje noša per cerkvenih šegah ni posvetna, se ne spreminja po neizmernih željah priprostih ljudi; nje jezik v sv. pismu ni olikan po vsih slovniških vodilnicah, vonder je pa razumljiv, čeden, prijetin: toraj tudi per cerkvi ni treba sladko-željniga, mehkužniga, posvetniga, ampak lepiga, miliga, pobožniga, včasih žalostniga, včasih bolj serčniga petja, vselej pa pesmi in času permerjeniga, kakoršno bi bilo cerkveni slovenski pesmarici želeti... Muzika se ne da polikati, in se tako dolgo po tleh valja, dokler ne požene iz pevca, v katerim prebiva, globoko verno navdušenje, ktero njega popolnoma gospodari. Cerkvene muzike namen je toraj, da podpera serca vernih v pobožnim hrepenenju k Očetu vsiga sveta, kakor poje David itd.“ Njegova je tudi: Stara novica o škofijnem zboru (synodus dioecesana) v Loki l. 1755 pa: Perstavik Franca Mihaela Paglavica (str. 79. 80). — Izmed pesmi tega leta slove št. 6 Slovenilka na pr:

1. Zaukaj, Slovenija,	9. Mrak, Baraga, Godec,	14. Zatorej Slovenija
Vesela zapoj,	Tud Škola in Pirc,	Zdaj ukaj in poj,
Na poti življenja	Milharčič in Skopec,	Na poti življenja
Nikar ne postoj.	Kocjančič, Dovjak.	Nikar ne postoj.
Godove obhajaj,	Glej, Krajna, svoj venec!	Za svoje sinove
Močno se raduj,	Možgan je Ilir,	Močno se raduj,
Le z miram napajaj,	Trabant je Slovenec,	Obhajaj godove
Se z njim napolnuj...	Zgubljenih pastir...	Nikar ne žaluj.

Per jezeru je št. 28 pesem (Per jezeru vstanem — In okno odprem, — Po svetu že znanem — Se zdajci ozrem, — In gledam Triglavo, — To téme želja, — In mnogo višavo, — Okrajno sveta itd.); št. 38: Malnek duhovnih vaj v Ljubljani 1852 (Za svetim časam — Gre s polnim glasam — In ginjen'ga serca — Do ljubiga Boga — Zahvala od veselja — 'Z duhovniga kardela itd.); št. 49: Grofu J. Radecku c. k. velikimu Maršalu (Nikar se ne mudi, — O pevic kasan! — In k petju se zbudi, — Moža nam naznan', — Na Laškim junaka — Radecka, moža, — Bojvavcev pervaka — Pohvaljeniga itd.). L. 1853 št. 10 Grob pesem iz nemšk.; Čudni poklic (Tomaž Kanterburski). — L. 1854 je po Danici priobčil pesem: Sveti boj (Herman Vikari) pa Ljubi očetnjavi št. 27 (Ljuba moja očetnjava, — Mojiga rojstva blažni dom, — Zvestih Kranjcev lepa sprava! — Tebe vedno ljubil bom. — Ti obdaš slovenske meje, — Dalne polja in gore, — Kar se Avstriansko šteje, — Tje ljubezen moje gre itd.). — L. 1856 št. 7: Svitlimu cesarju Francu Jožefu (Dovoli mi, ljubljena lira, — De, dokler še tukej živim, — Desnica ti strune prebira — Še enkrat v obeljeni zim'. — Prigodbe zavzetne, velike — Zbudila je Božja modrost, — Svetá imenitne vodnike, — Franc-Jožefa milo serčnost itd.). — L. 1858 je v Slovenskem Romarju, na svetlo dal Jernej Lenček, spisal Luka Dolinar sostavka: Perva hranilnica v deželi (Franc Mihael Paglovec), in Prigodbe nekdanjih časov od l. 1719—1822 iz „letnih bukev Šmartna na Tuhinskim.“ — L. 1860—1862 je priobčeval po Danici v mičnih kratkih spisih I—X: „Kaj sem doživel? Nektere resnične, pa podučivne in švarivne prigodbe iz mojiga življenja v poterjenje za resnico Božje besede in v čast Božje

previdnosti.“ — Visoko častiti g. Franc Svetic ali nunski gospod Oče v Loki št. 14 in št. 23 pesem: Pij deveti — Oče sveti. — L. 1861 pesmi: Spomlad (str. 78), Poletje (109), Jesen (172). Št. 24—25 nahaja se njegov spis: Vremenski dnevi, kjer govori na pr. o kukovici, razlaga nekatere prislovice p. Kolikor dni pred sv. Martinam led, toliko pred sv. Jurjem zelenje. Sv. Martin lep da v treh dneh sneg. Če veliki petek deží, nima dež potem teka. Sv. Vincenca solnce rodi sladko vince itd. Od kod vera v vremenske dni (Lostage)? Zakaj zdaj tako malo prihodnje vremena kažejo? — „Pri nas se zdaj omika povzdiguje, pravi, natoroznanstvo se že po kmetih širi, prazni dozdevki se z zlatim zernam vred v smeti mečejo, nemška kultura s svojimi gerčami in izrastki se v nas silama vriva, vera mnogih je bolj čerka kakor duh, bolj v glavi kakor v sercu, podobna nogam Nabuhodonorjeve podobe, ki so bile železne in perstene, torej slabe, de jih je kamniček razdrobil, ki je od zgorej na-nje padel; vera ni več detinska, sinovska; zato take znamenja nam ne kažejo več vremén, ampak po drugih bolj veljavnih nam božja previdnost svojo voljo in nevoljo naznanuje (str. 198) . . Ljudje imajo več tacihi dni, iz katerih si vremena prerokujejo, pa so negotovi preroki. Eden sam je, ki večno pratiko ima, in vedno prave vremena dela, ogenj, točo, sneg, led in viharje, kateri spolnujejo njegovo voljo; pa ta Eden nam noče naprej povedati, de Mu še tega gospodarstva ne vzamemo, kakor že v družih rečeh, in de v vremenu moramo spoznati, de vse vaše delo je prazno, ako On nam polja ne blagoslovi (192)!“

Malo da ne popolnoma slep zložil je bil blagi častitljivi pevec vže prej si labud-nico, a v pravem pomenu ste to poslednji pesmici njegovi v Danici l. 1862, in sicer str. 72:

Od rajske ptičice.

(Kopernenje po večni spomladi.)

Preljuba rajska tičica,	Podaljšal se je kratki dan,	Golobje krulijo vesel',
Ti moj'ga serca pevčica!	Potegnil sneg in led je stran;	Žerjavi so že mem letél',
Zakaj tak dolgo se mudiš,	Pa mile tičice le ni,	Černivček nosi gnjezdice,
In v britki tugi nas pustiš?	Če tudi trava zelení.	Pa le ni mile pevčice.
Zletela si nam čez morjé,	Že zdavno nov je cvet pogнал,	Veselo poje šinkovček,
Pustila rjave nam goré:	Od juga vetríc pripihljál,	Vesél odpéva vlastovček;
Vse želje grejo za taboj,	Velika noč je pred durmí,	Od solnca vert se pomladí,
Priléti skorej in zapoj.	Pa ljube pevčice le ní.	Življenje novo zasadí:

O slavček rajski prid' na dan,	Tam ga svetniki gledajo,
Nebeško pesem mi oznan',	Mu slavo, čast prepevajo,
De vzdigne trudniga duhá	Na večne citre brenkajo,
V naročje miliga Bogá.	Za sabo brate vabijo.

Naš mladi vertic.

O cveti, cveti vertic mlad,	Zapoj od ljube matere,
Poganjaj zdaj mladike,	Od slavne rodovine,
De trudni najde sladki sad	Počast' junake ranjene
Oživljene omike;	Za blagor domovine,
Oh, vertica se veselim,	Povzdigni druge še može,
Ko z njega žlahtni sad dobim.	Veliciga če kaj storé.
Zdaj teče v tebi vroča kri,	Pa v jambih zdaj, v trohejih zdaj,
Zdaj spletaš slavne vence,	Clo v tribrahjih ganljivih,
Nedolžen še in brez skerbí,	Kar veš, spodobno nam póvej,
Jih verzi med Slovence,	V versticah pak umljivih.
Premilih stresenih cvetlic	In pelo se bo po dolin'
Prekrasnih, vernih, brez šetic.	Veselje, slava do planin.

O živi, živi vertic moj,
 Obdarovan s čutili;
 Naprej, naprej! nikar ne stoj,
 Ko vse nas žene, sili.
 Slovenija to govori,
 In se smehljaje poslovi.

To častno budnico je zložil stari pevec L. Dolinar slovenski gimnazijski mladini po prebranem „Vencu“, ki ga je bila poklonila po mojem nagibovanji preblagemu ravnatelju Jan. Nečáseku o njegovem odhodu v Prago l. 1862. 8. II. str. 31. in ta pesmica bila mu je v istini labudnica (Danic. št. 11). — V ravno tem listu piše Rodoljub Podratitovski o slovenskih cerkvenih pesmih in napevih, kjer pravi na pr.:

„Tam v Tuhinski dolini živi v tihi samoti častiti starčik, vpokojeni gosp. fajmošter Luka Dolinar, po vsih slovenskih škofijah dobro znani pesnik in pevec slovenski. Del njihovih ne bom ti, dragi bravec, po imenu našteval; vzemi le v roke obširnih pet zvezkov njihovih sv. pesem, preglej k vsim tem pesmim pripravljene napeve, in stavi kaj, da občudoval boš z menoj vred dela blagega gospoda. Res, mili starčik, veliko storili ste za čast Božjo in lepoto njegove sv. službe. Želimo Vam, da bi miren bil večer Vaših dni, po smerti pa da bi počivali ob bregih onih potokov, ki porosujejo rajske livade svetih nebes (str. 87).“ — Zgodilo se je to v letu naslednjem, in v Danici 1863 št. 25 je po njegovem pogrebu brati:

„Na pokopališu v Šmartnu počiva tedaj učeni gospod, ki je marljivo prebiral in dobro umel vir vse učenosti, sv. pismo in cerkvene očake; počiva tamkej zvest pastir čede, ktero mu je Gospod bil izročil . .; počiva blagi človekoljub, ki mu je nar večji veselje bilo, kadar je ljudem mogel kaj dobrega storiti, ker bil je posebno blazega duha in prizanašljiv do sebi podložnih, pa ne iz slabosti in mehkužnosti, kajti rajni gospod ni resnice nikomur prikrival, če ga je dolžnost vezala jo povedati. Na njegovem grobu materi Slavi oči milo rosé, kajti rajni je slovensko modrico gojil, ko je bilo to še kaj nenavadnega; on je resnico, ktera se dan današnji tolikrat ponavlja, da se ljudstvo izobražuje le v maternem jeziku, s ponosom terdil, on je bil rodoljub še pred letom 1848 itd. (str. 197).“ — Kar je pel Vodnik o sebi, sme gledé pobožnih svetih pesmi in priprostitih ljudskih napevov tudi blagi Luka Dolinar:

„Dovolj je spomina, me pesmi pojó.“

Iz šole za šolo.

Naloge v izobražbo prostih stavkov.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

(Dalje.)

XXXIII.

Razširite sledeče stavke s primernimi dopolnili v zaznamovanem sklonu takó, da bodo goli stavki pod rižami, stranski členi stavka pa na rižah!

Pri 5. je vse mogoče. Obrtniki govoré o 5. . Branjevka ima na 5. (prodaj) 4., 4. in 4. . To 4. sem podedoval po 5. Še vedno se 3. toži po 5. Bodi resničen v 5. (besedi) in pravičen v 5. (dejanji). Hudodelniki živé večkrat le ob 5. in 5. . Si že bral o 5.? Babica je pripovedovala o 5. . Izvedel sem 4. (novico) po 5. (sosedu).

Dopolnovanje.

Pri Bogu	o kupčiji.	nesrečo po čas-
je vse mogoče. Obrtniki govoré		Izvedel sem

niku i. t. d.

XXXIV.

Podrižajte v dopolnovanji 35. naloge vse dopovedne glagole in pridevnike z njihovimi dopolnili, ter zapišite na tá, v katerem sklonu da so!

XXXV.

Izobražite sledeče stavke z ličnimi dopolnili v zaznamovanem sklonu!

Človek gleda z 6., posluša z 6., okuša z 6., voha z 6., čuti z 6. in tiplje s 6. Onegov hlapec se je s 6. (kruhom) stepel. Konj se brani s 6., vol z 6., bučela z 6., mačka s 6., jež z 6., ptica s 6., pes pa s 6. Nečem se z 6. bosti. Gre s 6. za 6. . Ne jezi se nad 6. Mej dvema 6. (zléma) izvoli 3 (si) manjše. Nad vsako našo 6. (stopinjo) čuje Bog. Pod 6. (Leopoldom) so Turki 4. oblegali. Pred 6. ne obvarje koža gladka. Pred sivo 6. vstani. Ne bodi srdit nad 6. . Ne maščuj se nad 6. . Gospod je potrdil 4. (Davida) za 4. (kralja) nad 6. . Sušcev prah gre s 6. na 4. .

Dopolnovanje.

Človek gleda z očmi, posluša z ušesi, okuša z ustmi, voha z nosom, čuti z životom in tiplje s prsti i. t. d.

XXXVI.

V dopolnovanji 37. naloge zaznamovajte osebké, dopovedke in vezila sè spredniki o., d., v., — prilastke nadrižajte, dopovedne glagole in pridevnike sè svojimi dopolnili pa podrižajte.

Izvršitev.

o.	d.	d.	d.	d.	d.
Človek gleda z očmi,	posluša z ušesi,	okuša z jezikom,	voha z nosom,	čuti z ži-	
d.	o.	d.			

votom in tiplje s prsti. Sušcev prah gre s zlatom na tehtnico i. t. d.

XXXVII.

Dopolnite sledeče stavke z glagolskim nedoločnikom!

1.

Blagovoli mi —. Pomagaj —. Ne odlašaj —. Potrudi se —. Ne pozabi —. On je obljubil —. Zdravnik je rekel —. Kristus je učil —. Cesar je ukazal —.

Dopolnitev.

Blagovoli mi povedati. Pomagaj pokopati. Ne odlašaj plačati i. t. d.

2.

Cesar je ukazal —. Osma zapoved prepoveduje —. Gospod učitelj so prepovedali —. Oče so obljubili —. Mati nas učijo —. Gomilškov Ciril gre —. Kovačeva pomaga —.

Dopolnitev.

Cesar je ukazal planiti na sovražnika. Osma zapoved prepoveduje krivo pričati (lagati, prisegati) i. t. d.

V p o n o v i l o.

(Ustno.)

1. *Katero besedno pleme se v stavku dopolnjuje?* — 2. *V kaj nam služi dopolnilo?* — 3. *Katero besedno pleme (govorni razpol) nam rabi v dopolnilo?* — 4. *V katerem sklonu more biti dopolnilo?* — 5. *Zakaj pa v 1. sklonu ne?*

XXXVIII.

Razširite sledeče stavke z določilom kraja (na vprašanje: kje? odkod? kam?)!

1.

— je naš pravi dom. — je dobro, — najbolje. — lep, — slep. Jabolko ne pade — od drevesa. Zdravje gre — po curki — po niti. Z resnico — prideš. Cvetice rastejo —. Glas se razlega —. Celje leži —, Ptuj —, Radgona —, Kranj —, Gorica pa —. Sveti Mohor je bil vladika —. Lastovica rada — gnjezdi. Boljša je domača gruda, ko — (na tujem) zlata ruda. — blagor pride. — kopljejo živo srebro, — pa sol. Smrt kosi —.

Izvršitev (določevanje).

V nebesih je naš pravi dom. Povsod je dobro, doma najbolje. — — — — — Smrt kosí od kraja.

2.

Maribor leži —, Gradec —, Ljubljana —, Celovec —, Dunaj —, Trst pa —. Dober glas sega —. Soparice se — vzdigujejo. Sneg je padel —. — toplo, — mrzlo. Knezi stanujejo —, berači pa —. Srna pobegne —, miš se skrije —, piška —, ptičica —, rak —, polh —, polž pa —. Južno sadje dobivamo —, kavo in bombaž —, bražuljko in petrolej pa —. Ne se kopati —. Jezus je bil — rojen, — pa vzgojen. Grdo je — brodit. — je dobro, — najbolje.

Izvršitev (določevanje).

Maribor leži ob Dravi, Gradec ob Muri, Ljubljana ob Ljubljanici, Celovec ob Vrbskem jezeru, Dunaj ob Donavi, Trst pa ob Jadranskem morji. (Dalje prih.)

Pestalozzi — Diesterweg.

(Govoril pri učiteljskej skupščini v Mokronogu v 2. dan avgusta preteč. l. **J. Ravnikar.**)

(Dalje in konec.)

Potem gre Pestalozzi kot 80letni starček v Neuhoof k svojemu unuku z besedami: „Wahrlich, es ist mir, als mache ich mit diesem Rücktritt meinem Leben selbst ein Ende, so weh thut es mir“. Slaveni pedagog je ostal do smrti bistrega duha, kar tudi pričata njegova zadnja spisa: „Meine Lebensschicksale“ in „Schwanengesang“.

Pestalozzi je imel v svojem življenju mnogo nasprotnikov in sovražnikov, koji so se jeli še-le zdaj polagoma oglašati. Toda on, blag in vzoren značaj, jim ni maral odgovarjati, ampak odpustil jim je. Na poti iz tega sveta v boljšo domovino je vzkliknil: „Ich vergebe meinen Feinden, mögen sie den Frieden jetzt finden, da ich zum ewigen Frieden eingehe“. Umrl je po hudi bolezni v Brugu (Brugg), v 17. dan februarja 1827. l., kamor se je bil preselil iz tega namena, da je imel zdravniško pomoč pri rokah. Pokopali so ga pa v 19. dan februarja v Biru (Birr). Na grobnem spominku se bere: „Hier ruht Heinrich Pestalozzi, geb. in Zürich am 12. Jänner 1746, gest. in Brugg am 17. Februar 1827. Retter der Armen auf Neuhoof, in Stanz, Vater der Waisen, Gründer der Volksschule in

Iferten, Erzieher der Menschheit, Mensch, Christ, Bürger. — Alles für Andere, für sich nichts. Friede seiner Asche. Unserm Vater Pestalozzi der dankbare Aargau. —

Le Pestalozzi je mogel spisati tako knjigo, kakoršna je „Lienhard und Gertrud“. Edini on, skoro vse življenje ubog, je umel zavode in sirotišnice ustanovljati.

Kar se tiče njegove metode, smemo reči, da je v Neuho-f-u imel subjektivno, v Burgdorf-u in v Münchenbuchsee objektivno in v Ifertu absolutno metodo.

Friderik, Adolf, Viljem Diesterweg se je porodil v 29. dan oktobra 1790. l. v Siegen-u (Siegen) na Vestfalskem, kjer je njegov oče opravljal službo sodnika (Justizamtman). Svojo mater je izgubil v 8. letu svoje dobe. Za dobro vzgojo mu je največ skrbel sam oče, ki je bil jako značajan in ljubeznjiv mož. Mali Adolf je bil najmlajši sin, za to ga je oče še posebno rad imel, jemal ga je povsodi s saboj — celó na popotovanje. Na ta način je Diesterweg kmalu spoznal naravo in življenje na deželi, kar mu je bilo jako všeč. Znamenito je to, da je mladi Diesterweg rajše bil v kakšni delavnici, kakor pa v učilnici, kajti površni pouk nikakor ni zadovoljil po znanji hrepenečega dečka. L. 1808. gre Diesterweg na vseučilišče v Herborn, potem v Tübingen, kjer se je učil matematike, filozofije in zgodovine. Ko dovrši svoje študije, gre k bratu Viljemu v Mannheim, ki je učiteljeval na tamošnjem liceji. Potem gre v Elberfeld, kjer se je seznanil z Wilbergom in pozneje je tam služboval kot domač učitelj. L. 1812. dóbi učiteljsko službo na gimnaziji v Worms-u; tû je spoznal Sabino Enslin, učiteljevo hči iz Veclar-ja (Wetzlar), katero je 1814. l. vzel za ženo. L. 1813. gre na vzgledno šolo v Frankfurt na Menu (Main) učiteljevat, kjer se je poučevalo v Pestalozzi-jem duhu. Diesterweg je bil velik čestilec Pestalozzi-ja, kar je tudi pri vsaki priliki kazal — posebno se je za tacega očitno pred svetom obelodanil pri Pestalozzi-jevej sekularni svečanosti. Po vseh šolah, kjer je poučeval, se je ravnal po učnih nazorih Pestalozzi-jevih. Diesterweg je dobro vedel, da se pa to le po tem more doseči, ako šole dobé naobražene učitelje, — zaradi tega je postal učitelj učiteljskih pripravnikov. Njega je Pestalozzi-jev duh povsodi spremljal. Ko 1817. l. postane doktor in drugi rektor na latinski šoli v Elberfeld-u, dá slovo učenemu zavodu in sklene, kakor nekda j Pestalozzi, posvetiti se ljudskemu šolstvu, kajti Diesterweg je dobro spoznal materijelno in duševno revščino priprostega ljudstva. Ko zvé, da vlada misli dve učiteljišči na Renskem ustanoviti, je bil zelo vesel in se precej ponudil Kelnskemu konzistoriju v službo. V veliko srečo dóbi službo vodje na učiteljišči v Mersu (Moers). Tukaj se je še-le pričelo njegovo pravo delovanje. Učiteljišče v Mersu Diesterweg otvori 1820. l. z 20 gojenci, in pouk v vseh predmetih je sam oskrboval. Tedaj je imel prosto roko, in to ga je jako veselilo. Vse svoje moči je posvetil tej novi službi.

Ko pozneje pride v Mers na latinske šole za rektorja Karol Hofmeister, se Diesterweg z njim sprijazni — in oba prijatelja sta odslej v službi drug drugemu pomagala.

Kot učitelj in vzgojitelj si je Diesterweg vedno prizadeval svoje gojence izobraziti za dobre ter svobodne učitelje, koji umê misliti in preudarjati po svojem, kar je za te tudi neobhodno potrebno. Vse to se je izvrstnemu šolniku tudi posrečilo, kajti on je znal svoje učence v taki meri za se pridobiti, da so ga vsi kot očeta ljubili in visoko spoštovali. Hlapčevstvo, katero je tedanje učitelje v telesnej in duševnej topoglavosti težilo, Diesterweg ni maral trpeti. Iz tega namena je skušal bodoče vzgojitelje od tega zlá odvrniti.

Zato je bil njegov glavni smoter v šoli, da so učenci nad vse spoštovali svobodo, ker znano je, da le tam more učitelj uspešno delovati, kjer je svoboden in prost v svojem delovanji. Pri vsaki priložnosti je Diesterweg skušal svoje gojence pridobiti za samostalnost. Ako je kateri izmej njegovih učencev nevstrašeno zagovarjal njegova načela,

ga je to neizrečeno veselilo. Največa radost za blagega Diesterweg-a pa je bila ta, kadar se je po kakšni dokončani praktični vaji mej gojenci vnela živahna debata (razprava), videč, kako se duh mladih mož vedno bolj in bolj bistri. Diesterweg ni delal vedno kislega obraza, če je ta ali oni gojencev napravil kako veselo in malenkostno napako.

Diesterweg-a smemo po vsej pravici imenovati najsrečnejšega učitelja: on je ljubil svoje učence, in ti so ljubili njega. Po svoji pedagoški premišljenosti je znal vse pridobiti: red, natančnost, pridnost, svobodo, tekmovanje, osobno ljubezen, ljubav v poklicu, značaj — z besedo vse, kar more pravega učitelja srečnega storiti. Diesterweg je bil mož, kojemu se ni moglo stvarno nasprotovati; bil je učitelj, kakoršen mora biti pedagog v pravem pomenu besede.

L. 1827. ustanovi „Die Rheinischen Blätter für Erziehung und Unterricht“. L. 1830. so mu ponudili službo v Berlinu, katero je tudi vzprejel, kamor se je 1832. l. — če tudi nerad — vendar le preselil. Tukaj je deloval s posebno izvrstnim uspehom; njegov zavod, z naslovom „kraljevi“, je postal kmalu vzgledna šola za ves Berlin. Pri nastopu službe je Diesterweg govoril: „Über die Selbstthätigkeit im Dienste des Wahren, Schönen und Guten“; to je bil njegov bistveni vzgojevalni princip v vsem delovanju.

Kmalu izda več spisov. Najimenoitnejši izmed vseh pa je: „Der Wegweiser“ za učitelje. S tem delom si je Diesterweg pridobil neumrljive zasluge. V prvem delu razvija svoje učne nazore, v drugem pa razpravlja vsak predmet posebej, kako naj se v šoli poučuje. Popolno harmonično izobražanje vseh človeških zmožnosti, je njegov konečni glavni smoter. Kakor pri Pestalozzi-ju, tako tudi pri njem velja nazornost, potem predoba (Vorstellung) in na to pojmi. L. 1840. je Diesterweg izdal: „Populäre Himmelskunde und mathematische Geographie“, čisto po Pestalozzi-jevi metodi urejeno delo. Tudi je Diesterweg ustanovil nekatera učiteljska društva, n. pr.: „Pedagogično društvo“ in „novo učiteljsko društvo“.

Akoravno je Diesterweg v šoli uspešno deloval, so mu nekateri vendar nasprotovali. Svobodnega mišljenja o vzgoji njegovi nasprotniki niso mogli trpeti, ter so toliko časa proti njemu rovali, da je bil odstavljen. Pozneje ponudili so mu mesto predstojnika v nekem zavodu za slepe, kar pa ni rad precej vzprejel; potem se je hotel že udati — toda le s tem pogojem, da bo užival isto čast in imel iste dohodke, kakor popred. — Ker se pa sporazumljenje ni moglo doseči, so meseca julija 1847. l. Diesterweg-a odpustili iz službe. Radi tega so bili posebno njegovi učenci žalostni; pokazali so veliko sočutje s tem, da so mu podarili njegovo podobo. — Sicer sta ga ministra Schwerin in Rodbertus počastila zopet z raznimi posli, a kar nanaglo nastopi oblegovanje mesta Berolina, in z nastopom nove vlade so vsi Diesterweg-ovi upi splavali po vodi. Ponudili so mu več mest zunaj, — pa on se ni mogel ločiti od svojih nekdanjih učencev. Upokojili so ga tedaj 1850. l.

Po vnanjosti je bil v pokoji, po notranjosti — duševno pa nikakor ne. Diesterweg se je še vedno boril za svobodno šolo. Tisti, ki so menili da bo on zdaj obmolnil, so se prebito varali; kajti še pripomogli so mu, da je on od zdaj naprej duševni meč jel še v višji meri vihteti proti svojim nasprotnikom. — Hvaležno mesto ga je izvolilo za svojega mestnega zastopnika in poslanca. Učitelje je še vedno navduševal za notranjo samostanost. — V tem času je sam oskrboval izdavanje „der Rheinischen Blätter“ in ustanovil 1851. l. svoj pedagoški letnik.

Ni nehal delovati na literarnem polju; bil je vse svoje življenje duševno neumorno delaven. V teh časih je Diesterweg pogosto obiskoval svojega prijatelja — velikega prijatelja malih otrok Friderika Froebela, ustanovitelja otročjih vrtov (rojen l. 1782., umrl l. 1852.). Njegovi učenci so mu ostali vedno hvaležni in pri vsakej slovesnosti so ga

hoteli imeti pri sebi. Večkrat so ga izvabili iz njegovega brloga, kakor so navadno rekli, v kojoj družbi so se prav dobro imeli. Ob priliki njegovega 50letnega delovanja so mu nemški učitelji izročili srebrni, iz 75 listov sestavljen hrastov venec (po Behmu lavorikov). Iz bojazljivosti se Diesterweg ni udeležil te slavnosti, ker se je bal, da bi razburjenost ne vplivala preveč na njegovo visoko starost — največ pa zavoljo tega, ker sta mu umrla sin in žena. Vender pa je dočakal tisto redko srečo, da je namreč 1. 1864. praznoval svojo zlato poroko. Po smrti njegove soproge mu je izginila popolnoma raz obraza nekdanja živahnost; več ni bil tako vesel, in zapuščale so ga telesne moči. Kmalu se ga loti ista bolezen, katero je imela žena — ter po kratkih in hudih bolečinah zatisne v 7. dan julija 1866. l. za večno svoje oči. Ta vest se je kakor blisk po vsem Berlinu razširila. Pri pogrebu se je pa očitno pokazalo, koliko prijateljev in čestilcev je imel pokojni Diesterweg. — Na grob so mu hvaležni učenci in spošтовatelji pozneje postavili primeren spominek.

Ako tedaj burno življenje teh dveh imenitnih pedagogov — Pestalozzi-ja in Diesterweg-a — nekoliko primerjamo, najdemo pri obeh marsikatero nasprotje; a v delovanji sta gojila oba enaka načela. Pestalozzi je izgubil zgodaj svojega očeta, Diesterweg svojo mater. Prvi se je moral skoro vse življenje z revščino boriti, drugi je pa živel vedno v dobrih denarnih razmerah, in ni nikoli trpel pomanjkanja. Pestalozzi-ja so v delovanji ovirale privatne okoliščine, Diesterweg-a svojeglavni vladni možje. — Diesterweg je dovršeni Pestalozzi. Brez tega bi Diesterweg ne bil nikdar tako uspešno deloval na šolskem literarnem polji. Oba sta ustanovitelja nove šole in sicer Pestalozzi ljudske in Diesterweg učiteljske. Načrt Pestalozzi-jev ljudsko naobraženost izboljšati, je Diesterweg-a napotil, da je šoli preskrbel najvažnejše, namreč naobražene učitelje. V vzgojevalnih in poučevalnih nazorih vidimo enaka načela; samo da se pri Diesterwegu drugače beró, ter so natančneje izražena, ker je bil ta bolj intelektualno naobražen. Obema veljá za podlogo vsemu začetnemu pouku „nazornost“; oba zahtevata od učitelja psihološkega znanja; pri obeh je naravni in racijonelni pouk čez vse potreben. Pestalozzi, kakor tudi Diesterweg sta le za formalno naobraženost, za samostalnost in samovladnost.

Končaje svoj govor prav gorko na srce polagam: „Ljubi tovariši in tovarišice, če pogrešate prave ljubavi za svoj stan, kojemu ste se posvetili, čitajte „Pestalozzi-jev životopis“, in ako hočete svoje napake najti v vzgoji in pouku, prebirajte marljivo „Diesterweg-ov Wegweiser“.

D o p i s i.

Iz Sežane, koncem maja. Človek, ki rad bere in išče potrebnega, nadaljnega izobraženja po časopisih, že komaj čaka pismonoše, da pozvé iz lista kaj novega, zanimiviga. Tega sili oko in srcé do politike, družega do kmetijstva, tretji čita rad o kupčiji in trgovstvu — sploh vsak hrepení in si zbira v listu takih predalov, iz kojih povzame kaj za svoj stan, stroko, ter položí kot zaklad v torbo.

Tako tudi jaz. »Uč. Tov.« prebiram vselej rad, a zamolčati ne smem, da v slednje izišle številki me je dopis s Primorskega razburil, ogrel, vznemiril, čitajoč vrstice, ki jih je narekovala neka posebna strast, ki jih je pisalo pero pomakano v žolč togote.

Zato, dovolite mi gosp. urednik prostora v učit. glasilu, da pojasnim in mirnim potom popravim nekoje nedostatkosti gledé vesti o Sežanskem učiteljskem društvu.

Na Primorskem imamo 4 učit. društva. Iz razredbe dopisnikove se kaže, da je najprej zgrabil naše, menda najstarše društvo te dežele. Že v prvi vrsti se je zdelo dopisniku primerno zajeti peska, vreči ga v oči naših vrlih učiteljev Sežanskega okraja.

Gosp. dopisnik! Kdo Vam li je povedal, da je našemu društvu ustanovitelj gosp. A. L.

Štajercem dobro znani Mozirski? Ako to govorite, ste slepi in hočete soditi barve. Vedite, da sta društvo ustanovila gg. Fr. Vodopivec, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Gorici in Jos.

Hrovatin, sedaj nadučitelj v Sezani, katerima imenoma je društvo v svoji knjigi, v kojoj piše o delovanji društva, odločilo poseben prostor z ličnimi črkami ter dodalo jima v slavo in spomin primeren verz. Misel se je dopisniku dalje poredila v stavek, da za časa predsedništva g. A. L. je bilo društvo v krepkih rokah ter da hira, odkar je Moz. vajeti oddal in se odpovedal predsedništvu; nazadnje pa je menda hotel zabeliti svoje slabo skuhano zelje s tem, da je izjavil, da naše društvo vegetuje. Gosp. dopisnik stavi torej vse in največje zaupanje v Mozirskega. No, da ne bi bil gosp. M. v vedi mož na pravem mestu, ne morem oporekati; a svet, nepoznajoč nas, misli si lahko, da edini M. je isti, ki more na svojem namenu nositi breme predsednika. Iz tega morem sklepati, da dopisnik ne pozná razun g. M. nobenega učitelja v našem okraji. — In menda jo pogodim, ako povem, da je gosp. dopisnika vodila misel, da proglašá gosp. M. Noetom, nas pa — potopljenecem. Gosp. dopisnik se močno vara, ki meni, da nimamo nobene sposobne moči, ki bi naše društvo krmila. Onemu gosp. svetujem obiskovati shode našega društva in uveril se bode, da nam je več usposoblencev za take naloge. Razvidim tudi, da kdor k našim skupščinam dohaja, si je v svesti vseh drugačnih pojmov, ko kritikuje — ali vsaj opazuje; in da se bližam popolnosti, bodem naj marljiv ter uporabljám vsako priliko obiskati sotrudnika. Posebne važnosti je pa za človeka, da se giblje v sredi svojih tovarišev, kajti nauki, ki si jih tam prisvoji, donasajo toliko sadu, da le onemu morem popisati, ki jih uživa.

Predno preidem k drugi točki, omenim naj še, da se gosp. A. L. M. ni bil odpovedal predsedništvu; sicer se je pred volitvijo opravičeval, da več noče predsedovati, na kar mu nek društvenik seže v besedo: »Saj še ne veste, ali Vas bomo volili!« Odpovedal bi se bil še le tedaj, ko bi bil voljen; a če mi spomin še ni zamrl — glasoval je za gosp. A. L. en sam iz mej 24 volilcev. Tako je.

Ostane mi še pojasnjevanje o društvenem delovanji. Ne vem že, kako bi začel, ker bojim se, da ne bi mi dopis postal preobširen. Braniti čast učiteljstva v občem, posebno pa ono našega društva, veleva mi gotovo dolžnost društveniška. Če hočem naštevati vse, mi kedo poreče, da hvalisam svoje ognjišče; če ne črhnem besedice, govorilo se bo, da nismo nič delali, da torej tudi nič pokazati ne moremo. Vender želim dopisniku ugovarjati, sicer prav kratko.

G. dopisnik! Oprostite, da Vam toliko autencije kradem! Ko Vam je bil izraz vegetacije na jeziku, ste menda botanizovali. Naše društvo primerjati z rastlino, Vam radi dovoljujemo; toda le zapomniti si morate, da Vašej opazki bi bila bolj pristovala resnična figura, nego ta, da spimo spanje spečega. Saj pravim, Vi tavate po temi! Vam je li kedo pomignil? . . . Pred tremi leti je bil voljen predsednikom našega društva g. Anton Benigar, nadučitelj v Tomaji; svoje nalogi je bil vsestransko kos in ves čas tega delovanja, tako da smo ga v dan 21. t. m. zopet volili enoglasno načelnikom našega društva, kajti vedeli smo, komu moremo izročiti brzdi, svesti si, da ne zgrešimo pota pravega, če hodimo njegove stopinje. In kedo hoče značajnega, vztrajnega, dalječ čislana in spoštovanega moža grajati, svetu oči vezati, zbrisati njegove zasluge za šolstvo in národ naš? — Ob enem je pa bila pala kapljica žolča tudi na hvalevredni odbor, ki si jako prizadeva v povzdigo in prouspeh šolstva.

Da se bližam koncu, hočem v glavnih potezah narisati še delovanje našega društva v dobi pretečenih 3. let. Te bi bile:

a) Predavanja, v kojih so učitelji predavali in bili strogo kritikovani, da so se mogli poročevalci sami in tovariši mnogo naučiti. Svedočijo nam učitelji o uspehih našega društva, rekoč, da se tolikokrat za šolo prerode, kolikorkrat slišijo predavati. Eno predavanje ali poročilo bilo je vselej na dnevnem redu.

b) L. 1883., v dan 5. julija imelo je društvo zborovanje v Dutovljah. Bilo je ravno v godovni dan ss. Cirila in Metoda, s kojim dnevom je društvo pokazalo pri sv. maši, da zna in hoče ceniti dvojico slovanskih blagovestnikov. Za imenovano vas se šteje oni dan kot dan probujenja »veče národne zavesti«; občinarji so se onega dne večinoma vzdrževali dela ter prišli kakor ob praznikih spodobno oblečeni k sv. maši. Od tedaj se oni dan v D. slavnostno praznuje.

c) G. slavček, Ant. Benigar, je ustanovil »Kraški kvartet«, ki ima izvrstne moči ter se o produkcijah kažejo kot stari, izvežbani pevci.

č) Pravila društvena so bila zelo potrebne poprave; tudi to se je storilo, da sedaj ustrezajo vsakovršnim zahtevam in potrebam.

d) Občni zbor je lani pretresoval učne načrte jako korenito.

e) Potegovali smo se za naše gmotno in duševno v peticijah; v kratkem se taki dve zopet že odposljeti.

f) Društvo je tudi v gmotnem dajalo podpore.

g) Društvo si je napravilo lepo knjižnico; je ud Slovenske in Hrvatske Matice, naročnik več pedagogičnih listov, ud Glasbene Matice in ima vse do zdaj izišle cerkvene in národne vglasbene pesni.

Toliko mi je o delovanji v spominu; prav lahko, da sem kaj pozabil, ker nimam zapisnikov v roki, a tolažim se, da sem vsaj deloma ustregel nalogi. Če bo treba, bom natančneje pozvedel in poročal.

Gosp. dopisnik si bode gotovo nataknil očala in debelo gledal drzneža, ki se postopi vse vrstice kot neistinite smatrati; a še težje mu bode pri srcu prijeti za peró in preklicati svoje besede.

K.

Iz Kranja. Letošnja učiteljska konferencija za okraj Kranjski bode 11. jul. t. l. v Kranji. Mej drugim bode na vrsti sledeča poročila: 1. Dolžnost šole je, ne le za duševno, ampak tudi telesno vzgojo otrok skrbeti. Poroča g. F. Papa (nemško). 2. Kako učimo otroke misliti. Poroča g. A. Cirman. 3. Domače naloge. Poroča g. F. Luznar.

Iz Ljubljane. Slavno ministerstvo za bogočastje in uk je odredilo, da se imata osnovati početkom prihodnjega šolskega leta na tukajšnjem učiteljski učna tečaja za vzgojevanje učiteljic ročnih del in učiteljic otróčjih vrtov ter je zistemizovalo za prihodnje leto jedno mesto za učiteljico ročnih del in jedno za učiteljico otróčjih vrtov.

— Iz seje deželnega šolskega sveta na Kranjskem. C. k. deželni šolski svet kranjski imel je dné 7. t. m. redno sejo. Iz zapisnika posnemljemo: Po otvorenji seje poroča zapisnikar o došlih dopisih. Vzame se v znanje ter se preide na dnevni red. — Gledé namesčenja izpraznjene službe šolskega sluge na c. k. državnem gimnaziji v Rudolfovem se sklene dotičen sklep. Gledé poročil vodstev c. k. učiteljskega v Ljubljani zaradi ustanovitve petega razreda na vadbici tega zavoda predloži se na višje mesto primeren predlog. Na naročilo visokega ministerstva za uk in bogočastje se v zadevi preložitve jesenskih počitnic na meseca julij in avgust oddá mnenje. — Pritožba nekega krajnega šolskega sveta proti odloku c. k. glavarstva o razširjenji ljudske šole se kot neutemeljena odbije. Vpeljava poludnevne pouka na dvorazredni ljudski šoli v Preserjih se dovoli z letom 1885/86. počenši. Gledé razširjenja dvorazrednice v Šiški v trirazrednico se oddá dotično naročilo okrajnemu šolskemu svétu za Ljubljansko okolico. — Prošnja nadučitelja za povračilo preselitvenih stroškov se odbije. — Na predlog okrajnega šolskega sveta v Kranji se mu dá dovoljenje, da nastavi pomožnega učitelja za časa bolezni nekega učitelja na deški šoli v Škofji Loki. — Sklene se ustanoviti jednorazrednico pri Sv. Ani poleg Tržiča in v Bojancih in določijo se dotična učiteljska plačila. — Razširjenje jednorazrednice v Št. Juriji v dvorazrednico se dovoli. — Reši se več prošenj za remuneracijo in za denarno pomoč.

— Nova šolska knjiga. Slavno c. k. naučno ministerstvo je z razpisom od 1. maja t. l., št. 7440, odobrilo J. Šumanovo »Slovensko slovnico za srednje šole«. Ta knjiga sme se odslej rabiti po vseh srednjih šolah, kjer se slovenščina uči s slovenskim učnim jezikom.

— Letošnja učiteljska konferencija za Ljubljano bode 11. jun. t. l. v mestni dvorani po tem-le vzporedi: 1) Poročilo g. c. k. okrajnega nadzornika. 2) Koliko naj se v zdanjih ljudskih šolah poučuje v realijah? Poročata g. J. Travnar in F. Pavlin. 3) Učne knjige za 1885/86. l. 4) Poročilo o okrajni učiteljski knjižnici. 5) Volitev dveh zastopnikov učiteljstva v mestni šolski svet. 6) Volitev stalnega odbora. 7) Posamezni nasveti.

— O zgrádi novega šolskega poslopja za I. mestno deško ljudsko šolo se je kom. ogled zedinil tako, da izmej več nasvetovanih krajev kot najprivnišega za to šolo mestnemu odboru priporoča posestvo (hišo in vrt) gospé Pikel v Frančiškanskih ulicah (za Frančiškanskim vrtom). Zelimo, da bi iz teh splošnih želj za novo poslopje v tem kraji tudi postala resnica!

— „Glasbena Matica“ je ravnokar na svetlo dala II. zvezek „národnih pesni z napevi“, katere je nabral in uredil Janko Žirovnik. Vsebina mu je: 1. Bom šel na planince. 2. Zvedel sem nekaj novega. 3. Vse je veselo. 4. Tam stoji Ljubljana. 5. Kaj boš za mano hodil. 6. Rasti rožmarin. 7. Ptíčki pojejo. 8. Mal' postojmo. 9. Ko b' sodov ne b'lo. 10. Tam za turškim gričem. 11. Dekle v vrtu zelenem sedi. 12. Solnce že doli gre. 13. Vince lepo barvano. 14. Ribniška. 15. Dekle, kdo bo tebe troštal. 16. Megla v jezeru. 17. Oj ta soldaški boben. 18. Danes je taisti dan. 19. Šel bom v planinco v vas. 20. Po gorah grmí in se bliska. 21. Po vrtu je pohajala. Drugi zvezek teh pesni je izšel kot nadaljevanje prvega, katerega je „Glasbena Matica“ ob jednom v drugi izdavi založila. Prepuščaje oceno strokovnjakom ne moremo si kaj, da ne bi teh pesni prav tople priporočali. Vsak pevec, izvežban ali ne, bi moral te pesnice imeti. Izvežbani pevci jih bodo pravilno peli ter s tem národ učili, kako jih ima peti. Poleg tega so vse take, da se ne more nihče nad njimi spodikati.

Če bo pa narod te znal pravilno peti, bodo se mu toliko prikupile, da bode popustil druge pohujšljive in se popolnoma poprijel teh, ki se mu ponujajo v pravilni in dostojni obliki. Uspeh bode torej moralen in muzikalen, ker na razvijanje muzikalnega čuta gotovo bolje vpliva pravilno petje, nego nepravilno vpitje. Cena zvezku je tako nizka, da si pesni lahko omisli tudi najprostejši rokodelčič. Tiskane so pri Milicu s tipami ter imajo prav lično priročno, žepno obliko. Naročujejo naj se neposredno pri društvu pod naslovom „Glasbena Matica“ v Ljubljani (Francevo nabrežje šte. 11); zvezek stane 20 kr., s poštino 22 kr. Za 3 do 10 zvezkov je poštine 5 kr. Za več od 10 zvezkov pa 10 kr. Dalje je založila „Glasbena Matica“ glasove k Nedvědovi II. maši „K Tebi srca povzdignimo“. Cena 4 glasovom na 32 straneh, v istem formatu kakor partitura, prav lepo litografovanem je 30 kr., s poštino 35 kr. Pevskim društvom je posebno priporočati, da si glasove naročé, ker 32 strani ne bode nihče pisal za 30 kr. in še papir po vrhu dajal. Pri tej priliki naj bode članom „Glasbene Matice“ še priporočeno, da blagovolijo svojo letnino do konca junija doposlati, da se bode vedelo, koliko iztisov za tekoče leto namenjenih muzikalij bode treba preskrbeti. Mej izdavamí dobé društveniki tudi krasni čveterospev „Njega ni!“ katerega je skladatelj gosp. A. Foerster blagodušno podaril „Glasbeni Matici“.

—† Umrl je 26. preteč. m. g. Marka Bartol, prejšnji učitelj v Oreheku, ki je bil v Ljubljani na odpustu. Naj v miru počiva!

Št. 333.

okr. š. sv.

Razpis učiteljske službe.

Učiteljeva služba na enorazredni šoli v Čemšeni ku z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem razpisuje se v definitivno podelenje do

15. dné junija t. l.

C. k. okrajni šolski svét v Kameniku

v 19. dan maja 1885. l.

Št. 522.

okr. š. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazredni ljudski šoli v Vrhovcu (Hochenegg) bode se za trdno oddala učiteljeva služba s 450 gld. letne plače in stanovanjem.

Prosilci naj svoje prošnje tù sim pošiljajo do

20. dné junija 1885. l.

C. kr. okrajni šolski svét v Kočevji v 19. dan maja 1885. l.

Št. 538.

okr. š. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazredni šoli v Morovicu bode se za trdno oddala učiteljeva služba s 450 gld. letne plače in s stanovanjem.

Prosilci naj svoje prošnje tù sim pošiljajo do

20. dné junija 1885. l.

C. k. okrajni šolski svét v Kočevji v 25. dan maja 1885. l.

Listnica upravníštva. Gosp. Št. D. v M. Naročnina je poravnana za vse 1884. l. in za prvo polovico 1885. l.

Odgovorni urednik **Andrej Praprotnik.**

Tiskar in založnik **J. R. Millo.**